

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Галатюк М. Ю. Розвиток спортивної культури студентської молоді засобами фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи / М. Ю. Галатюк // Актуальні питання культурології : альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства / за ред. В. Г. Виткалова. – Рівне : РДГУ, 2016. – Вип. 16. – С. 115–118.
3. Галатюк М. Ю. Ціннісний потенціал розвитку спортивної культури школярів і студентів у процесі спортивно орієнтованого фізичного виховання / М. Ю. Галатюк // Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал. – Рівне, 2018. – № 4 (96). – С. 181–183.
4. Ефремова Т. Ф. Новый толково-образовательный словарь русского языка : в 2 т. / Т. Ф. Ефремова. – М. : Русский язык, 2000. – Т. 2. – 1088 с.

5. Канішевська Л. В. Теоретико-методичні основи виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл інтернатів у позаурочній діяльності : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.07 / Канішевська Любов Вікторівна. – Київ, 2011. – 512 с.

6. Радул В. Соціальна зрілість як вершина акмеологічного розвитку особистості / В. Радул // Рідна школа. – 2011. – № 3. – С. 15–20.

7. Сагайдак С. С. Исследование мотивации спортивной деятельности / С. С. Сагайдак. – Минск, 2001. – 16 с.

8. Яковенко Т. В. Особливості сучасної демографічної кризи в Україні / Т. В. Яковенко // Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи – 2014. – № 1122. – С. 77–83.

Дата надходження до редакції: 23.09.2019 р.

УДК 37.091.12.011.3-051:796.011.3]:005.963

DOI: 10.37026/2520-6427-2019-100-4-195-199

Василь ФЕДОРЕЦЬ,

кандидат медичних наук,

докторант Інституту вищої освіти НАПН України, старший викладач кафедри психолого-педагогічних та соціальних наук Вінницької академії неперервної освіти

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті представлено концептуалізацію інтелектуально-ціннісного (когнітивного) компонента здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури. Розробка когнітивного компонента здійснюється на основі запитів практики, врахування специфіки післядипломної освіти та з використанням елліністичних ідей софросіне (з дав.грец. σοφροσίνη – здоровий глузд, «чистий розум», поміркованість, гармонійність) і діаноетичних (мисленневих) чеснот Арістотеля, а також концепцій аутопоезису У. Матурані та Ф. Варели, холистичних уявлень про цілісність психіки і ціннісний та етичний виміри розуму. Інтелектуально-ціннісний компонент має складну структуру і представлений здоров'язбережувальними: інтенційністю, мисленням, уявленнями, інтелектуальними орієнтирами, проблематизацією, прогнозуванням, передбаченням (антиципацією), когнітивними цінностями, когнітивними установками, когнітивними стратегіями, когнітивними навичками, наративами, дискурсив-

ними і діалогічними практиками, візіями, рефлексіями, інтерпретаціями та ін. Здоров'язбережувальна інтенційність визначається як професійно орієнтована спрямованість свідомості вчителя, що проявляється в його здатності до виокремлення, актуалізації, бачення, розуміння феноменології людини, репрезентованої у форматі збереження її життя та здоров'я, а здоров'язбережувальне мислення – як практично орієнтована інтелектуальна здатність педагога до актуалізації, аналізу, інтерпретації проблематики людини як панорами нормативних та патологічних феноменів, що здійснюється на основі використання вітальних, життєтворчих і гуманістичних стратегій, а також екзистенційного й культурного потенціалів.

Ключові слова: *інтелектуально-ціннісний компонент здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури, післядипломна освіта, інтенційність, інтелект, здоров'язбережувальне мислення, здоров'язбережувальні уявлення, методологія.*

В статті представлена концептуалізація інтелектуально-ціннісного (когнітивного) компонента здоров'єберігаючої компетентності учителя фізическої культури. Розробка когнітивного компонента здійснюється на основі запитів практики, урахування специфіки післядипломного освіти та з використанням еліністических ідей софросині (від давньогрецької *σωφροσύνη* – здоров'є, «чистий розум», помірність, гармонічність) та діаноетических (мыслительних) добродетелей Аристотеля, а також концепцій аутопоезиса У. Матурані та Ф. Варелі, холистических представлень про цілісність психіки, ціннісних та етических вимірювань розуму. Інтелектуально-ціннісний компонент має складну структуру та представлений здоров'єохороняючими: інтенціональністю, мисленням, представленнями, інтелектуальними орієнтирами, проблематизацією, прогнозуванням, передбаченням (антіципацією), когнітивними цінностями, когнітивними установками, когнітивними стратегіями, когнітивними навчаннями, нарративами, дискурсивними та діалогіческими практиками, баченнями, рефлексією, інтерпретаціями та др. Здоров'єохороняюча інтенціональність визначається як професійно орієнтована спрямованість свідомості вчителя, яка проявляється в його здатності до виділення, актуалізації, бачення, розуміння феномену людини, представлення його в формі збереження життя та здоров'є, а здоров'єохороняюче мислення – як практически орієнтована інтелектуальна здатність педагога до актуалізації, аналізу, інтерпретації проблематики людини як панорами нормативних та патологіческих феноменів, яке здійснюється на основі використання витальних, життєворческих та гуманістических стратегій, а також екзистенціального та культурного потенціалів.

Ключеві слова: інтелектуально-ціннісний компонент здоров'єохороняючої компетентності учителя фізическої культури, післядипломне освітання, інтенціональність, інтелект, здоров'єохороняюче мислення, здоров'єохороняюче представлення, методологія.

*The article conceptualizes the intellectual-value (cognitive) component of the health preserving competence of a Physical Education teacher. The development of the cognitive component is carried out based on practical needs, taking into consideration the specifics of post-graduate education and using the Ancient Greek ideas of sophrosyne (Ancient Greek *σωφροσύνη* – common sense, «clear mind», moderation, harmony) as well as the dianoethical (cognitive) values of Aristotle, autopoiesis concepts of U. Maturana and F. Varela, holistic understandings about the complexity of psychics as well as the value and ethical dimensions of the mind. The intellectual-value component has a complex structure and is presented in the form of health preserving intentionality, way of thinking, understanding, intellectual orientation, problematics, forecasting, anticipation, cognitive values, cognitive orientations, cognitive strategies, cognitive skills, narratives, discourse and dialogue practices, visions, reflections, interpretations etc. Health preserving intentionality is determined as the professionally related orientation of a teacher's consciousness, which manifests itself in his/her ability to define, actualize, see,*

understand the phenomenology of a person, which is represented in the form of preserving their life and health. The health preserving way of thinking represents a practically oriented intellectual capacity of an educator to detect, actualize, analyze, interpret the problematics of person viewed as a spectrum of normative and pathological phenomena, which is carried out based on the vital, life-forming and humanistic strategies using the existential and cultural potentials.

Key words: intellectual-value component, health preserving competences of a Physical Education teacher, post-graduate education, intentionality, intellect, health preserving way of thinking, health preserving understanding, methodology.

Ratio nihil aliud est, quam, in corpus humanum pars divini spiritus mersa¹

Постановка проблеми. Традиційно в структурі здоров'єбережувальної компетентності [15], як і в будь-якій іншій при її конструюванні, формується когнітивний компонент. У системі зазначеного когнітивного компонента в процесі його розвитку відбувається діяльнісно орієнтована специфікація (конкретизація) інтелектуально-мнестическої сфери особистості. В рамках інтелектуальної сфери проходить виокремлення певного «професійного» «інтелектуально-здоров'єбережувального» патерну (чи функціональної системи – за П. Анохіним). Представлений патерн формується на основі цільової консолідації мислення, знань, ментальних досвідів, когнітивних установок, спрямованих на реалізацію діяльності, цінностей і смислів. Зважаючи на це, означені складові об'єднуються в одну «когнітивно-діяльнісно-ціннісну» цілісність. Формування когнітивного компонента сприяє специфічному «професійно-здоров'єбережувальному» орієнтованому конструюванню інтелектуальної діяльності педагога.

При розробці когнітивного компонента важливим є врахування практичесного питання ефективного вирішення складних педагогіческих ситуацій, пов'язаних зі збереженням здоров'є та життя. У практиці збереження здоров'є значимим є те, що, незважаючи на наявність типових схем і алгоритмів, кожна практична ситуація має «розв'язуватися» «особистісно зорієнтовано», аналітично, ціннісно спрямовано та співвідносно до її феноменології, тобто феноменологічно орієнтовано. Передусім це стосується профілактики гострих порушень [17] (тобто таких, що з'являються неочікувано, без якихось попередніх ознак) серцево-судинної системи. Такі порушення без адекватного «феноменологічно орієнтованого» та інтелектуального за своєю сутністю втручання вчителя можуть завершитися летально. На це вказує, наприклад, наявність трагіческих випадків на заняттях із фізическої культури як в Україні, так і інших провідних країнах світу [17].

У розробленій нами «Антропологіческій моделі здоров'єбережувальної компетентності вчителя фізическої культури» [15] консолідується когнітивний компонент вказаної компетентності. Представлена модель здоров'єбережувальної компетентності формується на основі інтенцій та ідей професіоналізації, інтелектуалізації, аксіологізації, гуманізації, екзистенціалізації, антропологізації, феноменологізації та філософізації професійної діяльності педагога як «ключового» суб'єкта, який безпосередньо визначає результативність та якість збереження життя і здоров'є учнів.

¹Розум – це ніщо інше, як частинка божественного духу, занурена в людське тіло (лат.).

Із методологічних позицій надскладний, аутопоезисний [7], ціннісний, етичний та багатомірний [8] характер феномену людини та її здоров'я визначає багаторівневність і складність «інтелектуального інструмента», яким є когнітивний компонент здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури.

Необхідність розробки складного, ціннісно та етично орієнтованого «інтелектуального інструментарію» (когнітивного компонента компетентності) обумовлена також соціальним, культурним та естетичним вимірами феномену здоров'я. Окрім того «інтелектуально-етично-ціннісна» специфіка когнітивного компонента здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури визначається необхідністю формування глибоких та різносторонніх знань і розуміння феноменології тіла, тілесності та рухової сфери.

У науковій педагогічній літературі, незважаючи на наявність значної кількості робіт, присвячених проблематиці розвитку здоров'язбережувальної компетентності, питання розробки її когнітивного компонента на основі врахування ціннісно-сміслової, етичної, естетичної, соціальної природи людини та її багатомірності [8] і поліонтологічності, а також складної феноменології людського організму, здоров'я та рухової активності, розкрито недостатньо. Не повним є також висвітлення питання розвитку когнітивної складової здоров'язбережувальної компетентності на основі практично орієнтованих знань і розуміння людини в її крайових формах – у стані стресу і патології, а також шляхом антропологічно-ціннісної рефлексії складних педагогічних ситуацій, пов'язаних зі збереженням здоров'я. Окреслене вище, включаючи значення розробки даної проблеми для збереження життя і здоров'я дітей, визначає її як **актуальну**.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Розробка когнітивного компонента здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів фізичної культури презентується у дисертаційному дослідженні І. Мамакіної [6]. Питання концептуалізації когнітивного компонента розкривається в контексті більш ширшої проблематики, а саме – формування здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури. У зв'язку з цим актуальними є роботи: С. Гаркуші, С. Романової, Л. Щура, М. Козуба, М. Сентизової, В. Данилко, Є. Кучергана, М. Носко, А. Матусевича, А. Петрова, Є. Сливки [15], С. Кодимського, В. Лобачева, О. Литвиненко, І. Іваній, О. Безкопильного, О. Радіонової, В. Федорця [16], Н. Бишевець, В. Омеляненко, І. Омеляненко [10], Н. Мацоли, Н. Чайченко, П. Джуринаського. Для нашої методології важливим є також концепт здоров'яорієнтованого мислення, який свого часу був розроблений І. Платоною [12].

Метою нашого дослідження є концептуалізація інтелектуально-ціннісного компонента здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури, що включає актуалізацію і розробку таких його структурно-функціональних складових, як здоров'язбережувальні: інтенційність, мислення та уявлення.

Завдання дослідження:

1. Визначити основні структурно-функціональні складові когнітивного компонента, вказавши на методологічні основи його формування.

2. Уточнити концепти здоров'язбережувальної інтенційності та здоров'язбережувального мислення, що розглядаються як структурно-функціональні складові когнітивного компонента.

3. Розкрити сутність концепту здоров'язбережувальних уявлень, що входить до складу когнітивного компонента.

Виклад основного матеріалу. Системоорганізуючим аспектом розробки когнітивного компонента здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури є традиційне (ще з елліністичних часів) для європейської раціональності розуміння розуму як специфічного антропологічного феномену, в якому визначаються виразні ціннісний та етичний виміри [1, с. 55]. Зважаючи на «дух» вказаних традицій і керуючись практичною необхідністю, загальноприйнятний і традиційний когнітивний компонент визначається нами як *інтелектуально-ціннісний*.

При формуванні інтелектуально-ціннісного компонента ми використовуємо: компетентнісну парадигму [13]; холистичну ідею цілісності свідомості; елліністичні концепт софросіне (із давньогрец. σοφροσύνη) [5; 11, с. 296–326, 428], що інтерпретується як «чистий розум», гармонійність; Арістотелеву ідею діаноетичних (із давньогрец. διανοητική) (мисленневих) чеснот (із давньогрец. ἀρετή) [1, с. 55]; підходи і бачення розуму, розроблені в рамках когнітивістики [9]; смислову парадигму [3]; феноменологічні візії [2], системний підхід та концепцією аутопоезису [7] У. Матурани (з ісп. Humberto Maturana) і Ф. Варели (з ісп. Francisco Varela), в системі смислів якої життя розглядається як когнітивний процес, невіддільний від діяльності та активності. Враховуючи вищевказані концепції [1, с. 55; 3; 5; 7; 9; 11, с. 296–326, 428; 13] та традиції, інтелектуально-ціннісний компонент ми концептуалізуємо як гармонійний, добрий, милосердний, етичний, «чистий» розум, що має специфічне професійне спрямування.

При цьому варто виокремити систему складових (структурно-функціональних складових), до яких відносимо здоров'язбережувальні: інтенційність, мислення, уявлення, інтелектуальні орієнтири, проблематизацію, прогнозування, передбачення, когнітивні цінності, когнітивні установки, когнітивні стратегії, когнітивні схеми, когнітивні навички, алгоритми, наративи, дискурсивні та діалогічні практики, візії, рефлексії, ідеї, ідеології, ідеали, міфи, метафори, розуміння, інтерпретації, інтелектуальні контексти, здоровий глузд, здоров'язбережувальний фронезис (практична мудрість), софросіне (із давньогрец. σοφροσύνη – «чистий розум», поміркованість, гармонійність), знання. Визначальними і системоорганізуючими серед вказаних структурно-функціональних складових інтелектуально-ціннісного компонента є: інтенційність, мислення, когнітивні стратегії, наративи, ідеї, інтерпретації і знання. Таким чином, при формуванні когнітивного компонента особлива увага приділяється саме їм. У даному дослідженні ми представимо визначення та розкриємо освітню феноменологію перших трьох (із представлених вище) структурно-функціональних складових, а саме здоров'язбережувальні: *інтенційність, мислення та уявлення*.

Здоров'язбережувальна інтенційність – особлива професійно орієнтована спрямованість свідомості вчителя, що проявляється в його здатності до виділення, актуалізації, бачення, розуміння феноменології людини, репрезентованої у форматі збереження її життя та здоров'я як актуальної проблематики та найвищої цінності, а також включає вміння виділяти здоров'яорієнтовані зони пізнання та діяльності. Актуальним аспектом, який розкриває здоров'язбережувальну інтенційність в антропологічно-ціннісному вимірі, є те, що вона спрямовує свідомість на значиму пізнавальну «зону», якою є людина, її життя і здоров'я, тобто вона є проявом антропологічного.

Наприклад, в учителя має бути пізнавальна зона «профілактики раптової серцевої смерті», яка формується завдяки відповідній інтенційності. У даному аспекті важливим є не «пасторальне» і міфологізоване уявлення про те, що всі діти здорові тому, що тренуються, загартовуються і мають відповідні довідки, а професійне знання конкретних реально існуючих антропологічних феноменів і ситуаційних проблем. Відповідно знання та розуміння життєво важливих проблем існують в актуальній зоні психіки вчителя й «автоматизовано» «висвітлюються» та «утримуються» завдяки наявності здоров'язбережувальної інтенційності, яку ми цілеспрямовано формуємо.

У контексті підвищення ефективності здоров'язбереження чи іншої діяльності актуальним є те, що компетентна особистість відрізняється від непрофесіонала наявністю сформованої і професійно орієнтованої інтенційності, завдяки якій фахівець є постійно спрямованим на специфічну «пізнавально-ціннісну» «зону», що представляється для певної діяльності як актуальна. В означеній здоров'язбережувальній компетентності такою «зоною» є феноменологія здоров'я, життя і людини. Наявність сформованої чи точніше розкритої інтенційності дає можливість постійно спрямовувати інтелектуальну діяльність, а також увагу на конкретні проблеми людини і її здоров'я.

Для прикладу, інтенції збереження життя визначають спрямованість свідомості на профілактику гострої серцево-судинної патології, яка хоча і є специфічним та вузькопрофесійним фрагментом здоров'язбережувальної діяльності, однак водночас представляється як первинна та найбільш значима. Що може бути більш важливим за збереження життя дитини під час рухової активності?! Тому особливого значення для професійної діяльності набуває інтенційність свідомості, яка визначає спрямування мислення, знань, розумінь, інтерпретацій, уваги фахівця саме на ті зони пізнання і діяльності, які є найбільш актуальними та значимими. Свідомість людини відповідно до її природи є інтенційною. Тобто перед тим і для того, щоб ефективно, швидко і професійно пізнавати, мислити, інтерпретувати чи діяти мають бути наявними відповідні інтенції.

Концепт здоров'язбережувальної інтенційності сформований нами на основі антропологічно-ціннісної рефлексії і рецепції феноменологічної філософії Е. Гуссерля [2] та екзистенційних й антропологічних ідей М. Хайдеггера, К. Ясперса, О. Больнова [16].

Здоров'язбережувальне мислення є формою професійного мислення, що спрямоване на збереження життя та здоров'я і формується на основі інтеграції та здоров'яорієнтованої трансформації феноменологічного, критичного, аналітичного, прогностичного, екзистенційного мислення й спеціальних знань та практик і являє собою практично орієнтовану інтелектуальну здатність педагога до виокремлення, актуалізації, аналізу, інтерпретації проблематики людини як панорами нормативних та патологічних феноменів. Здоров'язбережувальне мислення реалізується також шляхом використання вітальних, життєтворчих і гуманістичних стратегій із застосуванням екзистенційного і культурного потенціалів.

Визначальною специфікою здоров'язбережувального мислення є його феноменологічний вимір, у змістовно-смыслових і пізнавальних межах якого розкривається інтелектуальна здатність учителя до бачення й розуміння людини, певних педагогічних ситуацій, ризиків і проблем як специфічних феноменів. Актуальними є співвідносні до зазначених бачень інтелектуальні вміння, які полягають у здатності до використання

загальних і спеціальних засобів впливу, що спрямовані на мінімізацію та і профілактику патологій.

Зокрема, падіння дитини навіть за умов хорошого страхування є ризиком розвитку стусу серця. У зв'язку з цим при розробці тренувальних режимів і рухових дій необхідно врахувати феноменологію серця загалом та знання специфіки такої патології, як струс серця (*із лат. commotio cordis*) зокрема [17]. Удар, вібрація чи падіння для серця є однозначними і прямими чинниками, які значно збільшують ризики розвитку раптової серцевої смерті.

Здоров'язбережувальне мислення є феноменологічним, тобто таким, що визначає здатність до виокремлення й осмислення нормативних і патологічних феноменів. Вказане мислення також за своєю суттю є темпоральним і прогностичним. Наприклад, швидке та інтенсивне проведення розминки (особливо зранку) значно збільшує ризики виникнення раптової серцевої смерті. Тому прогноз інтенсифікації тренувального процесу буде в такому випадку однозначно негативним. Таким чином, прогностичний і феноменологічний вимір здоров'язбережувального мислення визначають його як специфічне і таке, що відрізняється від аналітичного й критичного, в яких недостатньо враховується знання конкретних феноменів, ситуацій та темпоральний чинник. Тобто, для ефективного збереження здоров'я і життя наявність досить розвинутої логіки та вміння аналізувати навіть для фахівця є недостатнім. Потрібно мати інтелектуальну здатність до «оперування» знаннями конкретних антропологічних феноменів, які за своєю суттю є темпоральними, просторовими і такими, в яких відображене життя.

Здоров'язбережувальні уявлення ми розуміємо в таких двох значеннях: 1) як наочний, виразний, репрезентативний, метафоризований і певною мірою чуттєвий образ певної проблеми, пов'язаної зі збереженням життя і здоров'я; 2) як загальні і поверхневі знання за вказаним напрямом. Прикладом першого розуміння здоров'язбережувальних уявлень, які ми використовуємо в освітній практиці, є формування виразних і водночас трагічних у своїй сутності уявлень про можливі небезпеки для життя дітей, які можуть виникнути за умов непрофесійної організації тренувального процесу. Це робиться для того, щоб уявлення і знання про загрози життю дітей існували у свідомості педагога виразно, репрезентативно, вітально значимо, проблемно та діяльнісно орієнтовано, постійно і «якраво». Такий чуттєвий і «живий» формат знань є методологічною та антропологічною умовами ефективного й діяльнісно орієнтованого їх «включення» в когнітивну сферу та професійну діяльність педагога.

Неактуальні на даний час проблеми ми розглядаємо на рівні поверхневих знань чи точніше уявлень. Наприклад, учителю фізичної культури знання про малярію потрібні переважно у форматі загальних уявлень тому, що вказана проблема для нашої місцевості не є актуальною. Водночас поверхневі знання та загальні уявлення є когнітивним і проблематизуючим «ключем», який за необхідності розкриває можливість поглибленого вивчення цієї проблеми. Така необхідність може виникнути тоді, коли в класі буде навчатися дитина, що приїхала з місцевості, де є поширеною малярією, та має відповідні проблеми зі здоров'ям. Тому залежно від домінування певних здоров'язбережувальних проблем структура знань про збереження здоров'я, на основі яких формується інтелектуально-ціннісний компонент, може бути змінена. Відповідно структура знань про збереження здоров'я визначається наявною специфікою ризиків

і можливих статистично та життєво значимих патологій. Як наслідок – знання, які в результаті зміни структури ризиків і патологій стануть неактуальними, перейдуть у формат уявлень (у даному контексті вони інтерпретуються як поверхневі знання).

Водночас уявлення при їх розширенні, деталізації, конкретизації стають професійно значимими або ж системоорганізуючими знаннями. Так сталося і зі знаннями про раптову серцеву смерть [17] та СНІД, які колись були неактуальними, а сьогодні є значимими та визначальними в здоров'язбережувальній діяльності вчителя фізичної культури.

Висновки

1. Концептуалізація інтелектуально-ціннісного (когнітивного) компонента здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури здійснюється на основі запитів практики, врахування специфіки післядипломної освіти та з використанням елліністичних ідей софросіне (від давньогрец. *σοφροσύνη* – *здоровий глузд*, «чистий розум», *поміркованість*, *гармонійність*) і діаноегичних (розумових чи мисленневих) чеснот Арістотеля, а також ідей когнітивістики і тілесної когнітивістики, концепції аутопоезису У. Матурани та Ф. Варели, холистичних уявлень про цілісність психіки і ціннісний та етичний виміри розуму.

2. Відповідно до вказаної методологічної основи та співвідносно складності феноменології людини і її здоров'я інтелектуально-ціннісний компонент формується як складна ціннісно й етично орієнтована структура. Як актуальні складові вказаного компонента нами визначаються здоров'язбережувальні: інтенційність, мислення, уявлення, інтелектуальні орієнтири, проблематизація, прогнозування, передбачення, когнітивні цінності, когнітивні установки, когнітивні стратегії, когнітивні навички, знання тощо.

3. *Здоров'язбережувальна інтенційність* нами розуміється як професійно орієнтована спрямованість свідомості вчителя, що проявляється в його здатності до виокремлення, актуалізації, бачення, розуміння феноменології людини, репрезентованої у форматі збереження її життя та здоров'я.

4. *Здоров'язбережувальне мислення* являє собою практично орієнтовану інтелектуальну здатність педагога до виділення, актуалізації, аналізу, інтерпретації проблематики людини як панорами нормативних та патологічних феноменів, що здійснюється на основі використання вітальних, життєтворчих і гуманістичних стратегій із застосуванням екзистенційного і культурного потенціалів.

Перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямі плануємо спрямувати на концептуалізацію і репрезентацію окреслених в означеному дослідженні аспектів (складових) когнітивного компонента здоров'язбережувальної компетентності, які не були нами висвітлені, зокрема розкрити зміст здоров'язбережувальних когнітивних стратегій, когнітивних схем, когнітивних навичок, алгоритмів, наративів, візій, рефлексій, знань та інших складових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арістотель. Нікомахова етика / пер. з давньогрец. В. Ставнюк. – К. : Аквілон-Плюс, 2002. – 480 с.
2. Гуссерль Э. Логические исследования. Т. 2. Ч. 1. Исследования по феноменологии и теории познания. Исследование V. Об интенциональных переживаниях и их «содержаниях» / Э. Гуссерль // Проблемы онтологии в современной буржуазной философии. – Рига, 1988. – С. 282–297.

3. Дмитриева Е. Н. Смысловая парадигма как основа совершенствования профессиональной подготовки педагогов в вузе : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Е. Н. Дмитриева. – Нижний Новгород, 2004. – 385 с.

4. Іваній І. В. Характеристика сутності здоров'язберігаючої компетентності вчителя фізичної культури / І. В. Іваній // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 3. – С. 18–22.

5. Лосев А. Ф. Комментарии к диалогам Платона / А. Ф. Лосев. URL: <http://psylib.org.ua/books/losew06/txt05.htm#10> (дата обращения: 17.08.2019).

6. Мамакина И. А. Формирование когнитивного компонента здоровьесберегающей компетентности студентов факультета физической культуры вуза средствами современных образовательных технологий : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.08 / И. А. Мамакина. – Ульяновск, 2013. – 30 с.

7. Матурана У. Древо познания: биологические корни человеческого понимания / У. Матурана, Ф. Варела ; пер. с англ. Ю. А. Данилова. – Москва : Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.

8. Многомерный образ человека : на пути к созданию единой науки о человеке / [науч. ред. и сост. В. Г. Борзенков, С. М. Малков]. – Москва : Прогресс-Традиция, 2007. – 364 с.

9. Нестерова М. Когнитивистика: истоки, вызовы, перспективы : монография / М. Нестерова. – Сумы : Университетская книга, 2015. – 334 с.

10. Омеляненко І. О. Здоров'язберігаюча компетентність учителя фізичної культури / І. О. Омеляненко // Професійні компетенції та компетентності вчителя : матеріали регіон. наук.-практ. семінару. – Тернопіль, 2006. – С. 127–130.

11. Платон. Диалоги / [пер. с древнегреч. С. Я. Шейнман-Тонштейн ; сост. ред. А. Ф. Лосев]. – Москва : Мысль, 1986. – 607 с. – (Серия «Философское наследие». Т. 98).

12. Платонова И. Л. Формирование здоровьесориентированного мышления будущих учителей в процессе профессиональной подготовки в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / И. Л. Платонова. – Магнитогорск, 2010. – 190 с.

13. Равен Дж. Компетентология: от праксеологии до социоконвергентности / Дж. Равен, О. Н. Ярыгин, А. А. Коростелев // Азимут научных исследований: педагогика и психология. – 2017. – Т. 6. – № 1 (18). – С. 167–175.

14. Сливка Є. М. Підвищення здоров'язберігаючої компетентності вчителів фізичного виховання в умовах реформування системи фізичного виховання / Є. М. Сливка // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – Вип. 7. – С. 285–289. – (Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»).

15. Федорець В. М. Концептуалізація антропологічної моделі здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури / В. М. Федорець // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – Київ, 2017. – Вип. 5 (34). – С. 137–178. – (Серія «Педагогічні науки»).

16. Bollnow O. F. *Padagogik in anthropologischer Sicht* / O. F. Bollnow. – Tokyo : Tamagawa University Press, 1971. – 80 p.

17. Maron V. J. *Commotio cordis* / V. J. Maron, N. A. Estes // *The New England Journal Of Medicine*. – 2010. – Vol. 362. – Iss. 10. – P. 917–927.

Дата надходження до редакції: 27.08.2019 р.